

Rede, uitgesproken door F.J. Wandscheer bij het openen van een nieuwe school te Baalder.

Edelachtbare heren burgemeester, wethouders en leden van den raad dezer gemeente, weledelgestrenghe heer schoolopziener, geachte ingezetenen dezer buurtschap, geliefde kinderen, mijne leerlingen, en allen die van elders belangstellend hier tegenwoordig zijt, ik heet u welkom. Hartelijk welkom in dit nieuwe schoolgebouw. Zoo is dan, J.V.B. een lang gewenschte dag voor ons aangebroken, een dag, die we steeds met verlangen hebben tegemoet gezien. De dag der inwijding onzer nieuwe school. Ik voel mij daarom gedrongen in de eerste plaats den stichters en allen die tot de oprichting dezer school het hunne hebben toegebracht, hiervoor dank te zeggen. Vervolgens een woord van opwekking te richten tot u ouders en kinderen om eindelijk met een woord van gelukwensching te besluiten.

Mijn woord van dank breng ik den edelachtbare heer burgemeester, de heren wethouders en leden van den raad voor de stichting van een gebouw, waaraan de buurtschap Baalder zoo'n groote behoefte had. Zij hebben door de oprichting dezer school getoond, hoezeer de belangen van het onderwijs der gemeente, aan hunne zorgen toevertrouwd, hun ter harte gaan; zij hebben geene moeite ontzien om, zonder al te zware lasten voor deze gemeente, dit gebouw niettemin een fraai uiterlijk te doen geven. En nu dit alles boven verwachting door hen tot stand gebracht is, zeg ik hun dank uit naam van Baalder's ingezetenen en der hier aanwezige schooljeugd. Niet het allerminst echter dank van mij zelve, die door de daarstelling van dit schoolgebouw en dat juist op deze plaats, mijne betrekking alhier niet weinig veraangenaamd zie. Het zal mij een spoorslag zijn, om met dubbelen ijver voort te gaan te arbeiden aan het heil van Baalder's jeugd, opdat ook hier eens de vruchten worden gezien van een verbeterd onderwijs door de verbetering der school. Daartoe blijven wij steeds bouwen op de hulp en voorlichting van de heeren leden der plaatselijke schoolcommissie. Wij vonden steeds een toegenegen oor in alles wat het onderwijs bevorderlijk kon zijn en twijfelen dan ook niet of we zullen steeds, waar wij het goede willen, door hen worden geruggesteund.

Die hulp en voorlichting vragen we ook van u, weledelgestrenghe heer schoolopziener, die steeds bewijzen geeft van uwe belangstelling in het volksonderwijs, ook daar waar het noodig was, aan te dringen op verbetering der schoollocalen. Ook u zeg ik dank voor het aandeel dat ge gehad hebt in de oprichting dezer school.

De heer ontwerper zij dank gezegd voor de gegeven voorschriften, zoo geheel naar de eischen des tijds en u heer Woltersom, aannemer dezer school en allen die met u aan haren bouw hebben gearbeid, voor de wijze waarop gij overeenkomstig die voorschriften uw werk hebt ten einde gebracht. Hebt gij, Woltersom, reeds een en andermaal getoond, dat men een werk als dit u met volle gerustheid kan toevertrouwen, gij hebt u ook nu weder loffelijk van uwe taak gekweten. Daarvoor zeg ik u dank en voeg er tevens den wensch bij dat nog menig gebouw moge verrijzen, waaraan uw geoefend oog en uwe bekwame hand bezig zijn geweest.

Mijn tweede woord was een woord van opwekking. Kinders, voor u deze nieuwe school. Raadt eens wat ze wel gekost heeft? Wel drieduizend gulden en dan nog wel meer. Drieduizend gulden! Wat een geld! Ja, dat is het ook, als gij eens zoo rijk waart! Maar kijkt eens rond. Er is ook wat voor gedaan. Wat een mooie school toch, nietwaar? Wat ziet er alles keurig netjes uit. Wat een verschil bij de school die we zoo pas hebben verlaten en die we nu, zoolang zij er nog is, de oude school zullen noemen. Wat hebben we daar wel eens benauwde dagen doorgebracht. Wat was het er 's winters koud en donker en wat moesten we ons dan behelpen. Hier echter is ruimte, licht en frissche lucht in overvloed. Alles dringt nu om binnen te komen. Gij kunt, dunkt mij, er haast niet toe komen om in het vervolg ook maar slechts één schooltijd zonder noodzakelijkheid te verzuimen. En dit is het juist, wat ik u zeggen wilde. Kinders, komt toch getrouw ter school. Er is nu zoo'n schoone gelegenheid om

nuttige kennis op te doen voor uw volgend leven. Maakt er daarom een trouw gebruik van. En dan als gij hier zijt, mondjes toe en steeds uw best gedaan, om dagelijks wijzer en beter te worden. En dan nog iets. Deze school ziet er nu zoo netjes uit, laat ze dat zoo blijven. Want weet het, ze is voor u alleen niet gebouwd. En moeten er na u nog weer plezier van hebben. Daarom houdt haar in waarde. Zorgt er voor dat de muren en banken onbeschadigd blijven. Dat de vloer zindelijk wordt gehouden en dat er voortaan geen glasruiten meer worden gebroken. Want ge weet dat glazen breken werd in den laatsten tijd in de oude school al erger en erger, net of we daar nog geen tochtgaten genoeg hadden. En nu, kinders, tracht de lessen, die u hier gegeven zullen worden, op te volgen; weest vlijtig, oplettend en gehoorzaam, opdat ge alzo mogt opgroeien tot kinderen die de lust zijn hunner ouders en eenmaal nuttige burgers worden der maatschappij. Kennis in uwe jeugd, in uwe kindsche jaren opgedaan, gelooft mij, ze is u meer waard dan al het geld dat deze school gekost heeft.

Ingezetenen van Baalder, ouders dezer kinderen, mijn woord van opwekking geldt niet het allerminst u. Hebt gij het gehoord dat we straks den wensch hebben geuit, dat een verbeterd onderwijs het gevolg mocht van de verbetering der school? Welnu, daartoe moet ook gij medewerken. Hoe, zult ge zeggen. Moeten ook wij onze kinderen leeren, wij die zoo weinig vrijen tijd hebben en bovendien zoo weinig bekwaam en geschiktheid daartoe bezitten? Neen, waarde ouders, zoo meen ik het niet. Ik bedoel hier met dit medewerken iets anders. Ik wilde hier mede zeggen dat gij uwe kinderen voortaan zoo veel mogelijk geregeld ter school sturen en hen zonder noodzakelijkheid geen enkel schooluur laten verzuimen. Dan kan datgene waartoe gij geen tijd hebt en bovendien de noodige bekwaam- en geschiktheid mist, in het belang van het toekomstig leven uwer kinderen in orde komen. En, ouders, dat hebt ge eens plechtig beloofd. Gij hebt eens de belofte afgelegd uw kroost te doen onderwijzen. En waar ge dit nu verzuimd, daar zijt ge niet alleen een breker dier belofte, maar daar liggen ook de gevolgen van uw verzuim voor uwe rekening. Nu zal ik niet zeggen dat er geen plaatsen zijn, waar het schoolverzuim niet nog erger is dan te Baalder, maar toch het kan, het moet ook hier nog beter worden, zal het wel zijn. Ik weet wel, dat het u soms moeilijk valt, uwe kinderen geregeld ter school te sturen, maar ik weet ook dat in vele gevallen het geregeld schoolgaan kan bevorderd worden. Laat ik u dit met een paar voorbeelden ophelderen. Niet ver van hier is een weide, die ik, zoo dikwijls ik 's morgens naar school ga, moet passeren. Die weide wordt alle jaren verhuurd en dan de opbrengst van het gras door onderscheidene personen gepacht. De naweide hebben ze op de koop toe. In het najaar worden hierin een aantal koeien geweid, evenredig aan het aantal dagwerken dat de weide groot is. Ik herinner mij dat er eens zes koeien in liepen van drie verschillende eigenaars. De weide – in 't voorbijgaan gezegd – is bijna geheel door kreupelhout en eene waterleiding ingesloten. Waarom moesten er nu drie kinderen als oppassers bij die koeien worden geplaatst? Een hunner had het even goed kunnen doen, waardoor dan de andere $\frac{2}{3}$ van den nu verloren tijd hadden kunnen ter school gaan. Ouders als dit eens weêr te pas komt, denkt dan eens aan de spreuk onzer voorvaderen: 'eendracht maakt macht' en toont dan eens dat ge weet te overleggen en samen te werken, waar het geldt het geluk uwer kinderen.

Tweede voorbeeld. Willem! Waar zijt gij vanmorgen geweest? 'Ja, meester', is dan dikwijls het antwoord, 'ik moest op mijn broertje of zusje passen, moeder moest eene boodschap of had bezigheden buitenshuis'. Moeder, als ook dit eens weer geburen mocht, zou dan die boodschap niet na schooltijd en zouden die bezigheden nog niet gedaan kunnen worden als de grootere kinderen uit de school te huis komen. Och! Denkt daar eens over. Want ziet! En dit moet gij niet uit het oog verliezen, het is niet om mij dat ik zulks vraag, neen, maar het is omdat het heil uwer kinderen me na aan het harte ligt en ik ze zoo graag wilde zien opgroeien in eer en deugd. Het is, omdat ik weet welk belang het vaderland heeft bij welopgevoede en degelijk onderwezen burgers! En daarom, ouders, duidt het mij niet ten kwade, dat ik eht u nog eenmaal zeg: stuurt uwe kinderen toch geregeld ter school. Het is nu nog de tijd dat ze iets kunnen leeren. Want wanneer ze grooter zijn en ze u moeten

en kunnen helpen in uwe dagelijksche bezigheden, dan komt er immers ook niet van. En bovendien, wat zult gij ze beter meê geven? Zoudt gij u niet zeer gelukkig gevoelen als gij bij uwen dood uwe kinderen eene rijke erfenis in geld en goed kondt nalaten? Nu, dat was ook goed. Maar geloof mij, zonder met de noodige kennis toegerust, zouden ze het er niet ver meê brengen. En wat meê is, geld en goed zijn zeer wisselvallige zaken. Kennis daarentegen blijft. En al ware het dat de man van kennis van have en goed werd beroofd, hij zou niet verlegen staan. Want kennis is macht en hiermede gewapend gaat hij zonder schroom de toekomst tegemoet. Maar, zegt gij misschien, al dat schoolgaan is maar gekheid. Ik heb ook maar alleen 's winters school gegaan en ik weet er het mijne toch wel van. Het uwe, ja, dat wil ik wel geloven; maar niet wat uwe kinderen weten moeten. Het is niet meer als voor 50 jaar. De tijd gaat vooruit en dat is ook wel goed, want stilstaan is achteruitgaan. En nu moet ik u zeggen, dat ook het onderwijs in dien vooruitgang heeft gedeeld. En waar dit nu een grooteren omgang heeft gekregen, daar spreekt het immers vanzelf, dat er ook meer tijd aan moet besteed worden, en daarom, ouders, is nu alleen 's winters te gaan niet meer genoeg.

In de tweede plaats moet gij tot een verbeterd onderwijs helpen medewerken door uwe kinderen in het leeren aan te moedigen. O, eene belangstellende vraag van den kant der ouders den kinderen gedaan, het is deze zoo aan te zien in de school. Een terechtwijzend woord van de ouders aan de kinderen. Het oefent zulk een weldadigen invloed uit op de school. Maar, ouders, doet gij dit wel genoeg, doet gij dit wel, zooveel in u is? Het is toch al wederom uw plicht; want gij moet ook helpen onderwijzen. Maar is het wel eens niet juist andersom. De goeden niet te na gesproken en gij in plaats van meê te werken tegenwerkt en alzoo een nadeeligen invloed op het onderwijs uitoefent? Ouders, wat ik u bidden mag, spreekt toch nooit een ongunstig woord over den onderwijzer in het bijzijn uwer kinderen, zelfs niet al had deze het grootste ongelijk. Ik zal maar niets in herinnering brengen; gedane zaken nemen geen keer. Ik weet wel. Ik heb mijne gebreken, evenals gij de uwe. Wij struikelen dagelijks in veel. Maar wilt ge nu, ouders, dat er een goede geeest, die zoo noodzakelijk is voor het welslagen van het onderwijs, in de school blijve heerschen, dan verzoek ik u vriendelijk dat, als er weêr iets mocht zijn, dat u niet bevalt, met andere woorden, als er weêr het een of ander mocht voorvallen, waarin gij denkt dat ik ongelijk heb, bij mij te komen. Wij zullen het er dan onder vier oogen eens over hebben en de zaak inderminne zien te schikken. Dit is veel beter dan al dat gepraat hierover tegen anderen, vooral tegen uwe kinderen; want als deze tegen den meester worden opgezet, geloof mij, de naadeelige invloed op de school blijft niet achter. Een ieder zie dan toe voor zich zelve, opdat hij niet eens de wrange vruchten moet plukken van het door hem uitgestrooide zaad. En hiermede zou ik mijn woord van opwekking kunnen besluiten. Doch er ligt mij nog iets op het hart en dat wenschte ik nog te zeggen. Wat zou toch wel de oorzaak zijn van zooveel schoolverzuim? Gij hebt het gehoord, hoe gemis aan overleg en samenwerking veel kwaad stichten; maar zou er nog niet meer zijn, dat het schoolverzuim in de hand werkt? Ik geloof het wel. En wanneer ik nu spreek dan heb ik meer het oog op uwe oudere kinderen, die in 't geheel niet meer ter school komen en het toch nog zoo nodig hebben. Hoe komt dit? Mij dunkt, ik heb het zoover niet mis, als ik zeg dat de oorzaak hiervan voor een groot deel in het heffen van het schoolgeld schuilt. Gij zegt: 'mijn jongen kan maar een gedeelte van het jaar ter school gaan en nu moet ik voor een vol jaar betalen. Dat is zoo en gij hebt niet geheel ongelijk. Intusschen meen ik de hoop te mogen koesteren dat hierin nog wel eens – voor zover de groote kinderen betreft – eene gunstige verandering zal gebracht worden. Maar wat nu te doen in de gegeven omstandigheden? Ouders, gij die het schoolgeld niet betalen kunt, uwe pogingen om hiervan vrijgesteld te worden, zijn immers niet vruchteloos geweest. Gij kunt derhalve hierin geen reden vinden om uwe kinderen niet ter school te sturen. En gij dan wel, meer bevoorrechte ouders, omdat gij u eene kleine geldelijke opoffering getroosten moet? Het schoolgeld is toch waarlijk niet te hoog gesteld en al zoudt gij het op eene andere manier uitzuinigen, geloof, dat gij uw geld nergens beter aan besteden kunt. Uwe

rijksdaalders, op deze wijze uitgegeven, ze zullen een kapitaal worden, waarvan uwe kinderen op lateren leeftijd de rente zullen plukken. En is er volstrekt geen kans, dat uwe grootere kinderen 's zomers ook nog eens kunnen komen. Ik geloof het wel. Denkt er eens over na en werkt hieromtrent eens met overleg. En nu is er nog eene oorzaak van het schoolverzuim die ik hier nog even wil aanstippen. En deze heeft zijnen grond in onverschilligheid in het openbaar onderwijs. Wij leven namelijk in een tijd dat de openbare school wordt aangerand en dat door mannen die er, om het eens net te zeggen zooals het is, niets meê noodig hebben. En wat trachten ze u diets te maken? Dat het zeer gevaarlijk is uwe kinderen de openbare school te laten bezoeken, want dat het eene school is zonder godsdienst. Ouders, dat is eene onwaarheid. Gij zult mij dit moeten toestemmen als gij ten minste niet geheel onnadenkend het onderwijs hebt gadegeslagen. Wat toch wordt uwe kinderen op de openbare school geleerd? Lezen, schrijven, rekenen enz., en dan worden ze daar opgeleid tot maatschappelijke en christelijke deugden. God lief te hebben boven alles en den naaste als zichzelf, dat ouders wordt uwen kinderen op onze school wel degelijk ingeprint. Het "helpt elkander, zoveel gij kunt" wordt hier steeds in beoefening gebracht; de geest van verdraagzaamheid wordt hier steeds aangekweekt; het 'Kinderkens hebt elkander lief' staat hier steeds op den voorgrond. Hier worden uwe kinderen vermaand tot gehoorzaamheid aan ouders en meesters, om hierdoor te worden opgeleid tot gehoorzaamheid aan God. Het is waar, de naam van Christus wordt op onze school niet genoemd, om der wille van andersdenkenden moest dit achterwege blijven; maar wat meer is, zijn geest heerscht er en is dit niet oneindig beter? Niet toch zij die daar roepen "Heere! Heere!" zullen ingaan in het koninkrijk Gods, maar die daar doen den wil des Vaders, die in de Hemelen is, zóó staat er geschreven. Wat dunkt u nu, ouders, hebben wij eene school zonder godsdienst? Om u nog nader te overtuigen dat het niet zo is, wijs ik u op den inhoud onzer schoolboeken en schoolliederen. Maar wat willen die heeren dan die onze openbare school zoo in minachting zoeken te brengen? Ik voor mij geloof dat ze zichzelf een juk van de schouders willen nemen, om het ons onderwijzers op te leggen. Want ziet, het godsdienstig onderwijs, dat op onze school aanvankelijk gegeven wordt, uit te breiden en te volmaken, dat is hun werk, dat is hunne zaak. En hiermede wil ik mijn woord van opwekking besluiten. Mocht het gesprokene in eene goede aarde gezijn gevallen, daar wortel schieten, welig opgroeien en veel vrucht geven, dan had ik mijn doel bereikt.

En zoo kom ik tot mijn woord van gelukwensching. Kinders! Nog eens, voor u deze nieuwe school. Voor u en voor uwe broertjes en zusjes, die nog met en na u deze plaats zullen bezoeken, u daarom allereerst met deze school geluk gewenscht. Vergeet nimmer, wat men in dezen voor u heeft gedaan en toont, door steeds een nuttig en vlijtig gebruik te maken van het onderwijs, dat deze school niet tevergeefs voor u is gebouwd. Dit voorzeker is het beste bewijs van dankbaarheid, dat gij den geachten stichters geven kunt.

Ouders, u geluk met de stichting van dit schoone gebouw. Of hebt gij niet dubbel gewonnen en voor uwe kinderen en voor u zelve? Wel zeker! Of zijt gij door de verbeterde standplaats dezer school niet van de lastige zorg ontslagen uwe kinderen vooral gedurende de wintermaanden bij hoogen waterstand met schop en takkebossen gewapend op den gebaanden schoolweg te vergezellen? Ik weet wel, ge deedt dit met liefde, maar zooals het nu is, is het toch beter! De meesten uwer kinderen kunnen nu toch, zonder dat gij bang behoeft te zijn voor ongelukkigen alleen ter school komen en huiswaarts gaan. En zijn er nog enkelen onder u die nog steeds een slechten schoolweg voor hunne kinderen blijven behouden, welnu hij is voor verbetering vatbaar. De handen dan ineengeslagen. Helpt elkander dan nu eens eer de winter komt. Dan zal er met weinig moeite en zonder kosten veel goeds tot stand kunnen gebracht worden in het belang der school.

U geluk, burgemeester en wethouders en leden van den raad, met de stichting van een gebouw dat de gemeente van Ambt Hardenberg tot sieraad verstrekt. Ik hoop dat het in het vervolg moge blijken dat de moeite en kosten aan dit gebouw besteed, niet zonder vrucht moge blijven en dat Baalder's ingezetenen zullen toonen dat ze deze opofferingen waard zijn.

U, weledelgestrenghe heer schoolopziener geldt eveneens mijn woord van gelukwensching. Bestonden er reeds vele goede schoolgebouwen in uw distrikt, hun getal is wederom met vier vermeerderd. Doet u dit reeds veel genoeg, dit genoeg zal nog verhoogd worden wanneer gij ziet dat het onderwijs in die scholen gegeven evenredig worde aan de schoollocalen. Daartoe hopen ook wij het onze toe te brengen.

U geluk mr. Brink, mijn geachte voorganger alhier, met het voorrecht dat u geschonken wordt bij de inwijding dezer nieuwe school tegenwoordig te mogen zijn. Hebt gij, sedert vele jaren, met de buurtschap Baalder lief en leed gedeeld en in dien tijd kinderen tot mannen zien opgroeien, wij hopen dat u nog lang gegeven zij te mogen zien dat de voortgang in kennis en beschaving bij Baalder's ingezetenen gelijken tred houdt met de verbetering der school

En nu, kinders, kom ik nog eenmaal tot u. Wij hebben u eene kleine verrassing bereid. Het is vanwege het gemeentebestuur dat ge zult onthaald worden op, nou raadt eens waarop? Zal ik het zeggen? Op hetgeen ge wel lusten zal; probeert het maar eens....